

Jätkusuutlikkuse ja innovatsiooni ellurakendamise disaini abil.

Edu saavutamine kogukondades, tööstuses,
avalikus sektoris ja poliitikakujundamises

SEE poliitikasoovituste kogumik
02—

Lk /03	Lühikokkuvõte
Lk /04	Sissejuhatus
Lk /07	Edu saavutamine kogukondades, tööstuses, avalikus sektoris ja poliitikakujundamises
Lk /08	Kogukonnad
Lk /10	Tööstus
Lk /11	Avalik sektor
Lk /13	Poliitikakujundamine
Lk /15	Järeldused

Käesoleva SEE poliitikasoovituste kogumiku on koostanud SEE projekt – üheteistkümnest Euroopa disainiorganisatsioonist koosnev võrgustik, mis uurib võimalusi disaini kaasamiseks piirkondlikku, riiklikku ning Euroopa tasandi poliitikasse. Käesolev kogumik on teine neljast poliitikasoovituste kogumikust, mis avaldatakse aastate 2009-2011 jooksul. SEE projekti kaasrahastab INTERREG IVC programmi kaudu Euroopa Regionaalarengu Fond.

Toimetajad

Anna Whicher, Gisele Raulik-Murphy ja Gavin Cawood (Design Wales)

Tõlge

Alias Tõlkeagentuur OÜ, Eesti Disainikeskus

SEE Poliitikauuringute grupp

Design Wales (Suurbritannia), Eesti Disainikeskus (Eesti), Aalto University School of Art and Design (Soome), Centre for Design Innovation (Iirimaa) ja BIO – Biennial of Industrial Design, Ljubljana (Sloveenia)

Kujunduse ja tootmise koordinaator

BIO – Biennial of Industrial Design, Ljubljana (Sloveenia)

Kujundus

Studio Jure Miklavc, Barbara Šušteršič (www.miklavc.si)

Tänuõnad

Eriiline tänu Simon O'Rafferty'le (Ecodesign Centre for Wales) ja Andreja Jenkole (Sloveenia Arengu ja Euroopa Asjade Ministeerium) nende kaastöö ning toetuse eest.

Käesolev SEE poliitikasoovituste kogumik on trükitud alkoholivabu taimseid trükivärve kasutades 100%-liselt taaskasutatud paberile, mis on valmistatud lõpptarbija tekitatud jäätmetest.

Selle trükise sisu on lubatud kasutada SEE partneritelt luba küsimata, tingimusel, et materjali allikale selgelt viidatakse.

Kontaktandmed: Design Wales

Western Avenue UWIC, Cardiff, CF5 2YB, UK

Tel.: +44 (0)29 2041 7028 Faks: +44 (0)29 2041 6970 / info@seeproject.org / www.seeproject.org

Lühi- kokkuvõte

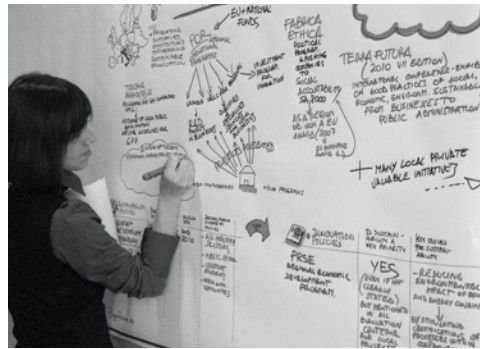
Viimase aastakümne jooksul on arusaamine jätkusuutlikkusest ja innovatsioonist ning nende poliitilisest rollist avardunud, samuti on tihenened sidemed kahe kõnealuse valdkonna vahel ja suurenenud nende koostalitlusvõime. Praeguste ja tulevaste väljakutsete valguses eeldab jätkusuutlikkus ühiskonna kõigilt liikmetelt – üksikisikutelt, leibkondadelt, ettevõtetelt, ühiskondlikelt organisatsioonidelt ning poliitilistelt institutsioonidelt – pikaajalisema, strateegilise lähenemise kasutuselevõtmist. Innovatsioon ei viita enam vaid tehnoloogiale ja majanduslikele konkurentsieelistele, vaid hõlmab ka mittetehnoloogilist innovatsiooni (sh. loomeprotsesse nagu disain) ning sotsiaalseid arenguid. Jätkusuutlikkuse ja innovatsiooniga seonduvatelt poliitikatelt oodatakse nüüd üha suurema hulga eesmärkide teenimist.

Käesolev teine SEE poliitikasoovituste kogumik räägib jätkusuutlikkuse ja innovatsiooni kaasaegsetest tõlgendustest ning pöörab põhjalikumalt tähelepanu sellele, kuidas luua sildu, mis võimaldaksid tugevdada sünergiaid nende vahel. Sotsiaalse innovatsiooni ja säästva arengu käsitlemisel – olgu fookuses jätkusuutlik tootmine ja tarbimine, ressursside tõhus haldamine, keskkonnakaitse, vastutustundlik areng või kogukonna heaolu – on ülimaldaks teemaks meie hoiakute ning käitumise muutmine. Säästva mõtteviisi juurutamine eeldab nii üksikisikute, kogukondade, tööstuse ja

avaliku sektori kui ka poliitikakujundajate pühendumist. Kui viimased soovivad täita nõudlikumate valijaskondade ja dünaamilisemate majanduste ootusi, peab jätkusuutlikkuse ning innovatsiooniga seonduv poliitika olema kasutajakesksem, läbipaistvam ja kaasavam. Valitsustel on võimalus kasutada ära loovamaid ja kaasavamaid protsesse, sealhulgas disaini - loominguulist lähenemist probleemide lahendamisele.

Disainimõtlemisest võib saada vahend sotsiaalse innovatsiooni ja säästva arengu elluviimiseks, aidates kaasa käitumise muutmisele pikas perspektiivis ning lõimides kasutajate kogemusi oluliselt täiustatud toodetesse, protsessidesse, teenustesse ja süsteemidesse. Käesolev poliitikasoovituste kogumik määratleb poliitiliste sekkumiste loogika antud valdkonnas, uurib võimalusi disaini rakendamiseks sotsiaalse innovatsiooni ja säästva arenguga tegelemisel, tutvustab näitlikke juhtumianalüüse ning pakub välja poliitikasoovitusi. Kirjeldatud raamistiku oleme koondanud nelja pealkirja alla: kogukonnad, tööstus, avalik sektor ja poliitikakujundamine.

Sissejuhatus

SEE temaatiline töötuba: Jätkusuutlikkuse ja innovatsiooni ellurakendamine disaini abil (Kopenhaagen, 9.-10. november 2009)

SEE projekt, üheteistkümnest Euroopa partnerist koosnev võrgustik, on pühendunud regionaaltasandi strateegiliste eesmärkide saavutamisele innovatsiooni valdkonnas disaini ja loovuse lõimimise abil. SEE projekti eesmärk on koguda teadmisi, jagada kogemusi, ärgitada arutelusid, arendada uusi mõttesuundi ja koondada ekspertteadmisi, et anda panus innovatsiooni, ettevõtluse, jätkusuutlikkuse ning regionaaltasandi sotsiaalse ja majandusliku arengu ergutamisse.

SEE partnerid kasutasid selle poliitikasoovituste kogumiku koostamiseks 'disainmõtlemit' harjutuste sarjas, mis võeti ette koostöös oma regioonide poliitikakujundajatega 2009. aasta novembris Kopenhaagenis korraldatud SEE teise temaatilise töötoa raames. Disainmõtlemine on analüütiline, ent samas loominguline protsess probleemide uurimiseks ning lahenduste väljatöötamiseks. Selles kogumikus esitatud poliitikasoovitused sündisid disainipraktikute ja riigi esindajate ühises katses siduda sektori perspektiive poliitika kujundamise kogemusega.

Kopenhaageni töötuba koosnes reast interaktiivsetest, loomingulistest seanssidest, eesmärkidega **kontekstualiseerida** töötoa sihid, **määratleda** poliitilised ülesanded, tuvastada peamised tegevusvaldkonnad, **välja pakkuda** jätkusuutlikud lahendused ja **tõsta esile** suurima mõjuga ideed.

Töötoale **konteksti andmiseks**, loominguliste ideede ergutamiseks ja teema ulatusest ülevaate andmiseks pidi iga SEE partner alustuseks esitlema mõnd tema arvates selget näidet jätkusuutlikust disainmõtlemisest. Esitletud juhtumianalüüsid ulatusid jätkusuutlikest toodetest, tootmissüsteemidest ja pilootprojektidest valitsuse algatatud teenusteni. Osalejatele oli see võimalus vahetada kogemusi SEE partnerregioonide jätkusuutlikest suundumustest, programmidest ja poliitikatest ning poliitikakujundajatele võimalus õppida teiste riikide kogemustest.

SEE partnerite näiteid jätkusuutliku disainmõtlemise kohta

- Jalgrattaradade eraldusvahend tööstusdisainerilt Curro Claret. Valmistatuna raskesti ümbertöödeldavatest jäätmetest, toetab eraldusvahend materjalide taaskasutust ning säästvat mobiilsust, kaitstes jalgrattureid Barcelona linnas. (www.arc.cat)
- Kommunikatsioonistrateegia Taanis, mis rakendas disainmõtlemit elektrisõidukeid ja säästvat käitumist puudutavate arusaamade muutmiseks. Näituse "Energia nutikas kasutamine" (september 2009 - veebruar 2010) eesmärgiks oli vabanemine negatiivsest suhtumisest elektriautodesse ja taanlaste julgustamine energia tõhusale kasutamisele. (<http://en.ddc.dk/exhibition/smart-use-energy>)
- Eesti andmebaasisüsteem X-tee turvaliseks juurdepääsuks avalikele teenustele interneti kaudu, digiallkirjal põhinev juurdepääs laialdasele teenustevalikule, sh. äriregistrari, e-valimised, e-koolid, e-valitsus, e-politsei, e-tervishoid ja e-maksuamet. Tänu turvalisele digiallkirjale on valitsus olnud paberivaba ning seetõttu säästvam alates aastast 2001. (www.ria.ee/index.php?id27309)
- Genelec 5040A aktiivne basskõlar, milles kõrgtaseme disain, kasutajasõbralikkus ja vastutus keskkonna ning ühiskonna ees kohtuvad uusima tehnoloogiaga. Kõlari käidu- ja juhtseadised paiknevad pilgu eest varjatuna seadme alusel ning kest on valmistatud uude keskkonnasõbraliku tootmismeetodi abil, kasutades sügavtõmbeterast ja survevalu-alumiiniumi. (www.designforum.fi/Fenniaprize09)
- Flandria Riikliku Jäätmeameti (OVAM) püüdlused säästva tootmise ja tarbimise edendamiseks ühiskonna kõigi sektorite kaasamise teel. Ökodisainialgatuste (nt. igaaastased Ökodisaini auhinnad) toetamise

SEE partnerid Taani Disainikeskuses (Danish Design Centre) 2009. aasta novembris

kaudu tõendab OVAM, et innovatsioon, jätkusuutlikkus ja disain käivad käsikäes. (www.ovam.be/ecodesign)

- Ühe Kalifornia kommunaalteenuseid osutava ettevõtte (SMUD) pilootskeem rakendab disainmõtlemist klientide mõtteviisi muutmiseks, võrreldes nende arveid naabrite samas suurusjärgus arvetega, et teadvustada kogukondadele nende energiatarbimist. Arved näitavad ära selle, kui tõhusalt kasutavad konkreetsed leibkonnad energiat võrdluses oma naabritega. (www.opower.com)
- 60BAG on biolagunev kandekott, mille valmistamiseks kasutatud mittekoitud lina-viskooskangas laguneb 60 päeva möödumisel selle utiliseerimisest. Koti töötas välja Krzysztof Bielski Varssavi Tööstusdisaini Instituudist (Institute of Industrial Design) ja selle koostismaterjalid on valmistatud tööstusjäätmetest, vältimaks loodusressursside raiskamist ning saavutamaks tootmises minimaalset energiakulukust. (www.60bag.com)
- Kohvimasina filter, mida saab pärast kasutamist ebaseeldivate lõhnade kõrvalda-

miseks külmkappi riputada. Tegu on näitega lihtsast disainlahendusest, millel on kaks kasutusotstarvet ja mis võimaldab sellest tulenevalt vältida täiendava toote (õhuvärskendi) loomist. Esitleti 2008. aasta novembris 21. Tööstusdisaini Biennaalil Sloveenias. (www.bio.si)

- Elumajadele mõeldud tuuleturbiin lõpptarbijaja jaoks, mis maksab vaid 500 eurot ja toodab 80% keskmise leibkonna tarbitavast elektrienergiast. Toodi turule 2008. aastal osana Philippe Starcki alternatiivenergiatoodete kolleksioonist *Democratic Ecology*. (www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/article4493663.ece)
- Orangebox oli esimene Euroopa ettevõtte, millel õnnestus saavutada taastootmismudelil põhinev akrediteerimine kontorimööblitoodetele. Selleks kanti hoold kõigi materjalide minimaalse keskkonnamõju ja töhüsa kasutusest kõrvaldamise juurutamise eest nõnda, et kõiki tooteid saaks hõlpsasti lahti võtta ning taaskasutada. (www.orangebox.com)

Poliitikaülesannete **määratlemiseks** võtsid poliitikakujundajad ja disainerid ette kaardistamis- harjutuse peamiste jätkusuutlikkuse, innovatsiooni ning disainiga seonduvate poliitikate, osalejate, huvigruppide, institutsioonide, algatuste ja programmide tuvastamiseks oma riigis või regioonis. See harjutus andis ülevaate vastavate poliitiliste programmide elluviimiseks tehtavate jõupingutuste ulatusest ja sügavusest regioonides. Iga regiooni esindaja esitles oma kaarti ja käsitles võimalusi regionaaltasandi strateegiliste eesmärkide sünkroniseerimiseks SEE projekti eesmärgiga – jätkusuutlikkuse ning innovatsiooni ühendamine disaini abil.

Poliitilise maastiku kaardistamise abil suutsid töötoas osalejad **tuvastada** puudused poliitilistes tingimustes ja võimalused probleemide lahendamiseks disaini abil. Osalejad jagati põhjalikumateks aruteludeks ja konkreetsete ettepanekute väljatöötamiseks viide rühma, mis üldises plaanis katsid prioriteetsetena määratletud teemad. Igal rühmal paluti ära täita neljaosaline plakat.

Esimeses osas pidid rühma liikmed välja tooma selle, mida nad loodavad ulatuslikuma regionaalse jätkusuutlikkusele, innovatsioonile ja disainile pühendumise abil saavutada, ning ka töötoaprotsessi tulemuse.

Plakati teises osas keskendus iga rühm eeltoodud lõppeesmärke meeles pidades ideede genereerimise protsessile, uurides teemade kogumeid erinevatele tõstatatud probleemidele lahenduse leidmiseks.

Kolmandas osas teisendati teemad reaalsete poliitiliste lahenduste **väljapakkumise** eesmärgil praktilisteks meetmeteks, mis seati pingeritta nende pika- või lühiajalisuse ja kavandatud sihtgrupi järgi.

Viimases osas tõstsid rühmad esile ühe või paar ideed, mida arendati edasi koos poliitika kirjeldamise, ajaliste raamide, pilootskeemi ja tuumiktegevustega ning esitleti seejärel teistele rühmadele.

Tähtsamaks peetavate tegevusvaldkondade lõplikus loendis oli üks korduv teema: **disainitehnikate rakendamine säästva ja innovatiivse hoiaku õhutamiseks kõigi ühiskonnaliikmete seas**. Säästvat käitumist saab edendada, rakendades disainimõtlemist nii era- ja avaliku sektori stsenaariumite kui ka kodanike tegevuste suhtes. Käesolev poliitikasoovituste kogumik vaatleb võimalusi nende arendamiseks, koondades tegevusvaldkondade jaotuse nelja pealkirja alla:

Kogukonnad	
Tööstus	
Avalik sektor	
Poliitikakujundamine	

Käesolev trükis visandab iga rühma jaoks poliitilise sekkumise aluspõhimõtted, uurib võimalusi disaini rakendamiseks probleemi lahendamisel, käsitleb näitlikke juhtumianalüüse ja sõnastab poliitikasoovitused.

Trükis on mõeldud poliitikakujundajatele kogu Euroopas, eelkõige SEE partnerregioonides. Me oskame hinnata Euroopa regioonide omanäolisust ja keerukust ning soovime seetõttu kohaldada meie soovitusi regiooni konteksti järgides. Võttes arvesse mõistete 'jätkusuutlik areng', 'innovatsioon' ja 'disain' avaraid tõlgendamisvõimalusi, mis on põhjustanud probleeme nii poliitilistes aruteludes kui ka igapäevases praktikas, kasutatakse käesolevas trükises järgnevat määratlusi:

Jätkusuutlik areng – vastab tänapäevastele vajadustele, kuid ei sea ohtu tulevaste põlvkondade võimalusi oma vajaduste rahuldamiseks. Mõiste nõuab majandusliku tootlikkuse, ühiskondliku tasakaalu ja keskkonnakaitse arvessevõtmist võrdsetel alustel. Ühtki neist kolmest jätkusuutlikkuse mõõtmest – majandus, ühiskond ja keskkond – ei tohiks arendada teiste arvelt¹.

Innovatsioon – tähendab uue või oluliselt täiustatud toote (kauba või teenuse) või protsessi juurutamist, uue turundus- või organisatsioonimeetodi rakendamist äripraktikas, töökoha korralduses või välissuhetes². OECD määratluse kohaselt kujutab innovatsioon jätkusuutliku arengu kontekstis endast innovatsiooni, mis võimaldab ühiskondlikul süsteemil töötada välja uusi ideid jätkusuutlikkuse toetamiseks ning neid ellu rakendada³.

Disain – on töövahend innovatsiooni elluviimiseks. See on tegevus, mille käigus luuakse ja arendatakse välja plaan uue või oluliselt täiustatud toote, teenuse või süsteemi teostamiseks, mis tagab parima ühilduvuse kasutaja vajaduste, piüüdluste ja võimetega ning võimaldab arvesse võtta majandusliku, sotsiaalse ja keskkondliku jätkusuutlikkuse aspekte⁴.

Disainimõtlemine – on lähenemine innovatiivsete lahenduste väljatöötamisele, mis on loominguks, kasutajakesksed ja elujõulised, vastavalt alltoodud disainimõtlemise maatriksile.

DISAINMÕTLEMISE MAATRIKS

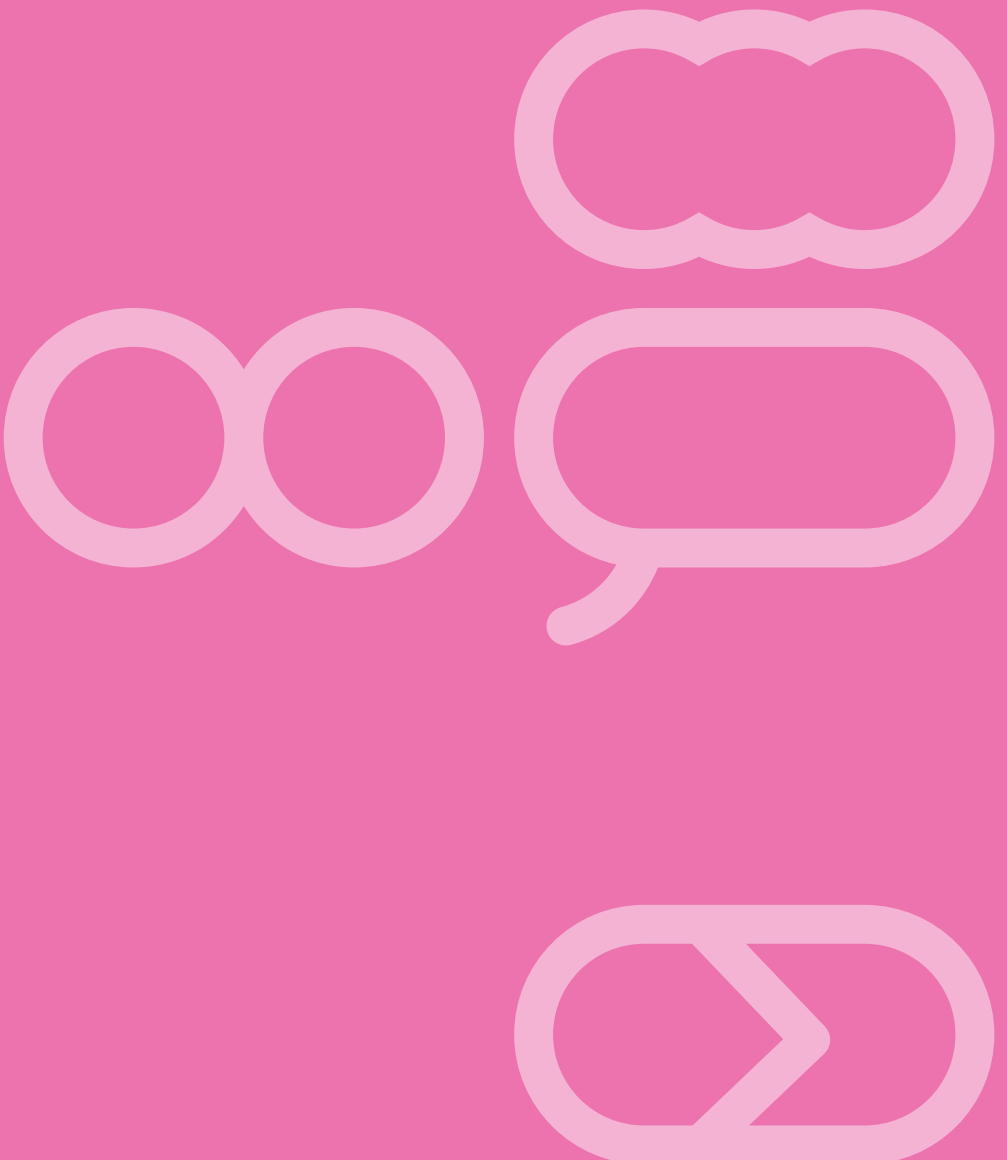
PEAMISED TUGEVED	loominguks	kasutajakeskne	elujõuline
	▼	▼	▼
PROTSESS	- sünteesib kompleksset probleemilahendamist (visualiseerimine)	- kaasab huvigruppe (disainikoostöö)	- süstemaatiline
	▼	▼	▼
LAHENDUS	- innovatiivne (vahel ootamatu)	- ihaldusväärne - kaasav	- otstarbekohane - jätkusuutlik

¹ *Our Common Future (Brundtland Report), World Commission Report for Environment and Development, 1987.*

² *Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data (Oslo Manual), OECD, 3rd Edition, 2005.*

³ *Governance of Innovation Systems, Case Studies in Cross-Sectoral Policy, OECD, 2005, lk. 273*

⁴ Määratlus, mis pakuti välja ELi arutelu "Disain kasutajakeskse innovatsiooni käivitajana" raames, ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraat, aprill 2009. Seda määratlust toetas 78% avalikele arutelule vastanutest.

koogukondades, tööstuses,
avalikus sektoris ja
poliitikalakujundamises

Edu
saavutamise
kogukondades,
tööstuses,
avalikus
sektoris ja
poliitika-
kujundamises

Kogukonnad

Sotsiaalne innovatsioon ja ühiskonna ees seisvad säästva arengu väljakutsed eeldavad käitumise muudatust kõigilt, alustades üksikisikutest, leibkondadest ning kogukondadest. Suurbritannia Keskkonna-, toidu- ja maamajandusministeerium (DEFRA) nendib: “Kuigi 90 protsenti elanikkonnast teab, et taarat saab taaskasutamiseks ära anda, on vaid 50 protsenti seda enese väitel kordki teinud.” DEFRA tellitud hoiakute muutumise uuring näitas, et suured reklaamikampaaniad kutsusid harva esile püsivajäävaid muudatusi tegelikus elus – tarvis on uut, mitmekülgset lähenemist, mis hõlmaks igapäevaelust võetud näiteid, millega inimesed samastuda saaksid⁵. Tarvis on loomingulisemaid ja fantaasiarikkamaid kodanike kaasamise strateegiaid, et luua eeldused säästvate hoiakute kujunemiseks. **Disain on osutumas pikas perspektiivis käitumisharjumuste muutust soodustavaks vahendiks, ühildades kasutajate kogemused jätkusuutlike lahendustega. Selle saavutamiseks kasutatakse loomingulisi, etnograafilisi ja multidistsiplinaarseid tehnikaid.** Eeltoodu näiteks on järgnev juhtumianalüüs, kus disainist saab harjumuste ning juurdunud arusaamade muutmise jõuline katalüsaator.

Juhtumianalüüs: Madaltehnoloogiline disain loob suure energiasäästu (USA)

Sacramento Municipal Utility District, kommunaalteenuseid osutav ettevõtte Kalifornias, viis läbi energeetikaettevõtte **Opower** väljatöötatud pilootprogrammi, mis **rakendas disainitehnikaid ergutamaks elektrienergia kasutajaid muutma oma tarbimisharjumusi.** Pilootprogrammi raames saadeti klientidele elektriarveid, milles võrreldi nende energiatarbimist naabrite samas suurusjärgus tarbimise ning kohalike jätkusuutlikkuse sihttasemetega. Arve kujunduses kasutati rõõmsat või kurba nägu olenevalt majapidamise kohast pingereas, ning üht hõlpsasti järgitavat nõuannet energia säästmiseks. Aja jooksul tarbisid uue kujundusega arve saanud inimesed tänu programmile keskmiselt 2,8% võrra vähem elektrienergiat, mis rahaliselt võrdus 9,5 miljardi vatt-tunni ehk 1000 keskmise kodu aastase elektritarbimisega. Suurtarbijate korral oli mõju veelgi muljetavaldavam, sest suurimatel ettevõtetel õnnestus vähendada oma tarbimist 6% võrra. Madaltehnoloogiliste lahenduste (s.t. sisuliselt disaini investeerimise) kaudu innustas programm sihtrühma otsustama nutikama elustiili kasuks, millega kaasnes enneolematu mastaabis energiasääst. **Antud juhul kasutati disaini inimeste kaasamise lihtsustamiseks ja nende tegudele innustamiseks.**

Lähemat teavet leiate aadressilt:
www.opower.com

Disainmõtlemist rakendatakse üha enam sotsiaalsete innovatsioonimeetmete ning säästva arengu projektide raames paremate elustiilivalikute toetamiseks ja kogukonna ühtekuuluvuse edendamiseks. **Probleemide uurimisel ja uuenduslike lahenduste tuvastamisel inimestele ja kogukondadele kui kriitilise tähtsusega ressursile tugineva, kaasava protsessina võib disain kujundada ümber argielu aspekte, tõsta selle kvaliteeti ja piirata keskkonnale avaldatavat mõju.** Multidistsiplinaarseid töörühmi (mille koosseisu kuuluvad ka disainerid) saab lõimida haridusasutustesse, kogukondlikesse tegevustesse ja haldusasutustesse tegevuskavade väljatöötamiseks ning ellurakendamiseks koostöös kohalike huvigruppidega. **Disain on mehhanism, mis võimaldab suurendada erisuguste sisendite hulka, ergutada suutlikkuse arendamist ja luua paremate avalike teenuste prototüüpe, mida saab rakendada erinevates regioonides.** Teine juhtumianalüüs kirjeldab näitlikult seda, kuidas sotsiaalse innovatsiooni ja säästva arengu algatused on kõige tõhusamad juhul, kui need tõukuvad inimeste ja kogukondade koostööst, võimaldades neil välja töötada kodulähedasi lahendusi.

Edu saavutamise kogukondades, tööstuses, avalikus sektoris ja poliitika-kujundamises

Juhtumianalüüs: Kogukonna kaasamine disaini kaudu (Suurbritannia)

Designs of the time (Dott 07) oli kaheaastane programm, mida viidi 2006. aastast alates läbi Kirde-Inglismaa regionaalarengu agentuuri (One North East) ja Design Council'i poolt. Programmi esimesel aastal hinnati regiooni seniseid kogukonnaalgatusi ja valiti 200 projekti seast välja seitse tuumikprojekti nende teostamiseks sügavuti. Programmi teisel aastal uurisid disainitöörühmad uusi vahendeid ja platvorme jätkusuutlike ning uuenduslike lahenduste loomiseks keerukatele ühiskondlikele probleemidele disaini abil. Seitsmeks väljavalitud projektiks osutusid Alzheimer 100 (dementsus), DaSH (seksuaalne tervis), OurNewSchool (uute koolide ehitamine), Low Carb Lane (energia kodumajapidamistes), New Work (VKE-de igapäevase töö lihtsustamine), MoveMe (mobiilsus maapiirkondades) ja Urban Farming (kohalike toidusüsteemide uurimine).

Projekt Urban Farming (linnapõllundus) kujutas endast eksperimenti toidusüsteemide ümberkujundamiseks, et muuta nad kohalikul tasandil jätkusuutlikemaks. Projekti raames koostatud kaardil näidati ära kohad, kus Middlesbrough linna elanikel oli juurdepääs toidule ja kus linna piires üldse toitu kasvatati – kruntidel, peenardel ning kasvuhoonetes. See võimaldas disainerite töörühmal tutvuda olemasolevate ressurssidega ja tuvastada võimalused nende ühendamiseks ning tootlikuks ärakasutamiseks.

Tuhandeliikmelisele aktiivsete kodanike rühmale, kuhu kuulus inimesi koolidest, politseijaoskondadest, juuksurisalongidest, vanglast ja psühhiaatriahaiglast, anti ülesanne organiseerida eine valmistamine Middlesbrough elanikele. **Üheksa kuuga korraldasid nad 100% linna piires kasvatatud toiduaineid kasutades eine 7000 inimesele.** See sündmus jättis toiduministrile, tervishoiuministrile ja Middlesbrough linnapeale niivõrd sügava mulje, et projekt Urban Farming on siirdunud uuele tasandile – seda rahastatakse peaaegu 5 miljoni naela ulatuses kolme keskvalitsusastutuse kaudu täiendavate noorte-, kogukonna- ja tööpõhiste tegevuste läbiviimiseks. DOTT 07 programmi direktori John Thackara sõnul “õnnestus mobiliseerida väga banaalsena tunduvat teemat – toitu; see tõi nähtavale terve rea varem varjus olnud sotsiaalseid eksperimente ning avas juurdepääsu märkimisväärsele uuele rahastamisele täiesti ootamatus valdkonnas”. John juhtis tähelepanu sellele, et Middlesbrough'd käsitleti hiljuti ühes Inglismaa üleriigilises ajalehes Veneetsia kõrval Euroopa teerajajana linnafarminduse alal.

Ehkki projektid olid valdavalt väikse-mastaabilised, oli nende näol tegu praktiliste näidetega sellest, kuidas kogukonnad ühendavad koos disaineritega jõud praktiliste lahenduste väljatöötamiseks nende elukeskkondi mõjutavatele, silmatorkavatele probleemidele.

Lähemat teavet leiate aadressilt: www.dott07.com

Dott 07 saagikoristus linna ja eine linnakodanikele, Middlesbrough 2007

Poliitikasoovitused:

- Tunnustada disainimõtlemist ja kasutada seda ära lähenemisena, mis võimaldab kodanike ning kogukonna maksimaalset kaasamist** kohalike probleemide uuenduslike ja jätkusuutlike lahenduste väljatöötamiseks.
- Kaasata disainivaldkonna spetsialiste multidistsiplinaarsetesse töörühmadesse,** mis ergutavad kodanike ja kogukondade käitumise muutumist ühiskondliku innovatsiooni ning säästva arengu programmide abil.

Alles hiljuti peeti keskkonnasäästlikkuse, sotsiaalse heaolu ja majanduskasvu kombineerimist võimatuks, nüüd aga kasutatakse seda vahendina tööstusliku potentsiaali suurendamiseks.

2009. aasta veebruaris nenditi USA avaldatud aruandes Rohelised võitjad⁶, et: “praeguse majanduslanguse tingimustes näivad ettevõtted, mis näitavad üles ‘ausat’ pühendumist jätkusuutlikkusele, oma valdkonna konkurentidega võrreldes rahaturgudel edukamatena.” Aruanne võrdles Dow Jones’i jätkusuutlikkuse indeksi alla kaasatud ettevõtete turuandmeid maist novembrini 2008. Selles märgiti, et 16-s 18-st uuritud tööstusharust olid jätkusuutlikke praktikaid rakendavad ettevõtted “hästi kaitstud väärtuse languse vastu”, ning sooritusvõime erinevused väljendusid turuväärtuses keskmiselt 650 miljoni dollarina ettevõtte kohta. Niisugused tulemused viitavad sellele, et investorid premeerivad jätkusuutlikkusele keskendunud ettevõtteid, mis näitavad üles lühiajaliste kasude asemel pikaajalise elujõulisusele pühendumist, kindlakäelist ärijuhtimist ja mõistlikke riskijuhtimispõhimõtteid ning on minevikus korduvalt investeerinud keskkonnasõbralikesse uuendustesse. Aruanne rõhutas, et: “firmasid, mis jätkavad arukaid kapitalimahutusi [säästvasse innovatsiooni], saadab edu ka edaspidi, seda nii äritegevuse tulemuste kui ka üldsuse suhtumise seisukohast.”

Sotsiaalsete väljakutsete ümberkujundamisel majanduslikeks võimalusteks muutub disain üha tähtsamaks liideseks jätkusuutlikkuse ja innovatsioonipraktikate vahel. Veelgi enam – et ettevõtte (eelkõige VKE) suudaks konkureerida jätkusuutlikkuse ja innovatsiooni kui lisandväärtuse alusel, on tarvis vahendeid uute jätkusuutlikkuse nõuete

sisseviimiseks ning jätkusuutlikkuse loimimiseks terves organisatsioonis. **Disain on üks põhimehhanismidest, mis ebaefektiivsuse tuvastamise ja sellele lahenduste väljatöötamise protsesside abil võimaldab mistahes suurusega organisatsioonidel võtta kasutusele uutele nõuetele vastavaid tooteid ja süsteeme.** Lisaks on see ettevõtete jaoks võimalus integreerida jätkusuutlikkust, ennetades seaduslikke piiranguid tulevikus. Disainjuhtimine loob eeldused konkurentsivõimelisuseks ja innovatsiooniks eristumise kaudu. Suund disainile tähendab suunda konkurentsieelisele. Sellest annab tunnistust alljärgnev juhtumianalüüs.

Juhtumianalüüs: Jätkusuutliku strateegia ellurakendamine uuendusliku disaini kaudu (Madalmaad)

Philips turustab end jätkusuutlikkusele keskendunud rahvusvahelise korporatsioonina. Philips on lõiganud kasu väljakujunevast seadusandlusest jätkusuutlikkuse valdkonnas ja saanud turuliidriks säästva innovatsiooni alal. Philips on näide äriühingust, mis juurutab jätkusuutlikke põhimõtteid, rakendades innovatsiooni saavutamiseks disaini terviklikult kogu organisatsioonis. Ettevõtte keskkonnatoime põhineb tegevuskavadel EcoVision III ja EcoVision4. Kava EcoVision4 keskendub energia ja materjalide tõhusale kasutamisele toote kogu elutsükli vältel ning ka igapäevase tegevuse käigus. “2012. aastaks teenib Philips 30% kõigest tuludest roheliste toodete arvelt, on kahekordistanud investeringuid rohelistesse uuendustesse (kokku 1 miljon eurot), tõstnud energia kasutamise tõhusust 25% võrra ja vähendanud CO2 heitmeid 25% võrra – kõike seda võrreldes lähteaastaga 2007.” Philips järgib antud strateegiat vastuseks EL jätkusuutlikkusnõuetele, nt. elektri- ja

elektroonikaromude direktiivile (WEEE) ning ohtlike ainete kasutamise piiramise direktiivile (RoHS), kusjuures: “direktiivide täitmiseks rakendatakse mitmekülgset ökodisaini ja tootmisprogramme ohtlike materjalide kasutamise piiramiseks.” Ettevõtte nägemuse osaks nende eesmärkide saavutamisel on koostöö huvigruppidega kogemuste jagamiseks ja uuenduslike lahenduste ühiseks loomiseks, uue, rohelise ostupoliitika juurutamine ning “disaini kasvava tähtsuse” ärakasutamine. Philipsi eesmärgiks on: “olla tõeline teenäitaja disainist juhinduvana ning turu ja tarbijate vajadustest lähtuvana innovatsioonis.”

Lähemat teavet leiate aadressilt:
www.philips.com/sustainability

Poliitikasoovitused:

- ∞ Teadvustada, et disain on **Euroopa tööstuse jaoks eristumist võimaldav tegur, konkureerimaks pigem lisandväärtuse** (jätkusuutlikkus ja innovatsioon) kui hinna põhjal, täiustades toote elutsükli ning luues huvigruppide jaoks pikaajalist väärtust.
- ∞ Töötada välja programme, mis lihtsustaksid disaini rakendamist jätkusuutlike praktikate juurutamise ja **jätkusuutlikkusnõuete järgimise vahendina ettevõtetes.**
- ∞ Toetada niisuguste disainiprogrammide kasutuselevõtmist, mis oleksid suunatud **jätkusuutlikkust ja innovatsiooni väärtustava kultuuri arendamisele kõigis tootmistegevuse valdkondades nii pikas perspektiivis kui ka üksikute projektide raames.**
- ∞ Määratleda **disain ja jätkusuutlikkus** innovatsiooni soodustamise kavade **kriteeriumitena.**

Avaliku sektori käsutuses on mitmeid võimalusi säästlike ja innovatiivsete lahenduste eest seismiseks. Üheks neist on **eeskju näitamine jätkusuutlike riigihangete edendamisel**. Seda kirjeldab eelmises SEE poliitikasoovituste kogumikus esitatud näide: riiklike ostude süsteem Toskaana (Itaalia) kohalikes omavalitsustes järgib oma töös juhendit “Rohelised riigihanked”⁷. Juhendist on saanud tähtis töövahend kohalikele VKE-dele avaliku sektori pakkumiskutsetele vastamisel, sisaldades mitmekülgset loetelu jätkusuutlikkuse, innovatsiooni ja disainiga seonduvatest kriteeriumidest, mille alusel pakkumisi hinnatakse. **Seades lisaväärtusega komponendid prioriteetseteks, on see juhend suurendanud kohalike ettevõtete osalemist hankeprotsessis**. Lisaks sellele, et nende aspektide rõhutamine odavamale lahendusele keskendumise asemel tõstab säästlikke ja innovatiivseid lahendusi kasutades avalike teenuste taset, toob niisugune lähenemine üldriikliku nõudluse ergutamise teel kaasa heade disainipraktikate levimise erasektoris. *UK Associate Parliamentary Design and Innovation Group*’i poolt 2010. aasta märtsis avaldatud aruanne “Disain ja üldsuse hüvangu: loovus hankeprotsessi vastu?” rõhutab, et: “tekkinud on reaalne võimalus siirduda tulemuspõhiste tellimuste juurde, võimalus avalikele teenistustele kujundada ümber hankete lähenemise viisid. Niisugune paradigma nihe toetaks VKE-de kaasamist – ja mis veelgi tähtsam, oleks kasuks lõpptarbijale”⁸. Järgnev näide illustreerib seda, kuidas avalik sektor võib mängida kriitilise tähtsusega rolli riigihangetega seonduvas teavitamises ja muutuste esilekutsumises vanades, sisetöötanud süsteemides.

Juhtumianalüüs: Disain valitsuse ostustrateegia osana (Korea)

Korea Disaini Promotiooni Instituut (*Korea Institute of Design Promotion, KIDP*) korraldab kord kahe aasta jooksul disainikonkurssi, mille nimeks on **Good Design Selection** (Hea disaini valik) ja mida spondeerib Teadmistepõhise majanduse ministrium (*MKE*). 25 aasta vältel on *GD Selection* olnud osaks valitsuse strateegiast innovatsiooni edendamisel ja üldsuse teadlikkuse tõstmisel disaini väärtusest, kuid sellest on saanud ka valitsuse hankestrateegia, sest loominguilisi disainilahendusi pakkuvatel võitjatel on valitsuse ostuprotsessis õigus eelistele. Kandideerimiskategooriad hõlmavad toote-, pakendi-, keskkonna-, side-, materjalitöötluste-, arhitektuuri- ja moedisaini. Erinevalt enamikest disainiauhindadest pakutakse laialdasi võimalusi ka disaini rakendamiseks avalikus sektoris, sh. linna infrastruktuur (tänavad, sillad, viiad ja ühistransport), üldkasutatavate hoonete ehitus (haiglad, raamatukogud, pargid, uurimislaborid, galeriid ja mänguväljakud) ning valitsuse kommunikatsioon (embleemide disainimine keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste jaoks). Praktikas tähendab auhinna võitmine seda, et tootel, selle pakendil, kirjeldusel ja tunnistustel võib kasutada hea disaini (*Good Design*) märki. Märki näol on tegu toodete eristamiseks mõeldud turundusvahendiga – *KIDP* on täheldanud olulist juurdekasvu ettevõtete seas, mis taotlevad disainialast nõustamist auhinna nimel võistlemiseks. Alates auhinna loomisest on *GD*-märgiga varustatud tuhandeid tooteid üle kogu riigi; märk on kujunenud tunnustatud sertifitseerimisskeemiks. Skeemi osana

antakse **riigihangete ameti rakendatud suurepärase kvaliteediga toodete süsteemi (Excellent Quality Products System) kuuluva hea disaini auhinna võitjatele eelisseisund riigihangetel osalemisel**. Näiteks võetakse kontoritarkvarade ja mööbli kategoorias igal aastal valitsuse poolt kasutusele keskmiselt 70% toodetest. Nii paneb Korea valitsus paika lati disaini tõhusaks rakendamiseks, millel on ridamisi kasulikke vastukajaid. Odavamale lahendusele keskendumise asemel disainikomponendi lisandväärtuse rõhutamine pakkumiste hindamisel tõstab innovatiivsete lahenduste kasutamise abil avalike teenuste taset, kuid lisaks levitab parimaid disainipraktikaid ka erasektoris, stimuleerides üldriiklikku nõudlust. Kuivõrd üldsus õpib paremini tundma hästi disainitud tooteid ja teenuseid, on erasektor sunnitud reageerima rahva nõudlusele loominguiliste, kasutajakesksete lahenduste järele ning tegema suuremaid investeeringuid disaini, mis omakorda tõstab pakutava oskusteabe kvaliteeti. Riigihangetes osalevate firmade jaoks on auhinna näol tegu õigusega teenindamisele väljaspool järjekorda. Disainiedendusstrateegia ja riigihankeprotsessi lõimimine on Korea valitsuse jaoks kaasa toonud terve rea positiivseid kõrvalnähte, näiteks paremad avalikud teenused ja parimate praktikate levik üksikisikute ning erasektori seas, mis on omakorda tõstnud disainialase oskusteabe kvaliteeti, aidates kaasa *MKE* eesmärgile: majanduse arendamine intelligentsema innovatsiooni kaudu.

Lähemat teavet leiata aadressilt:
www.seeproject.org/casestudies/Good%20Design%20Selection

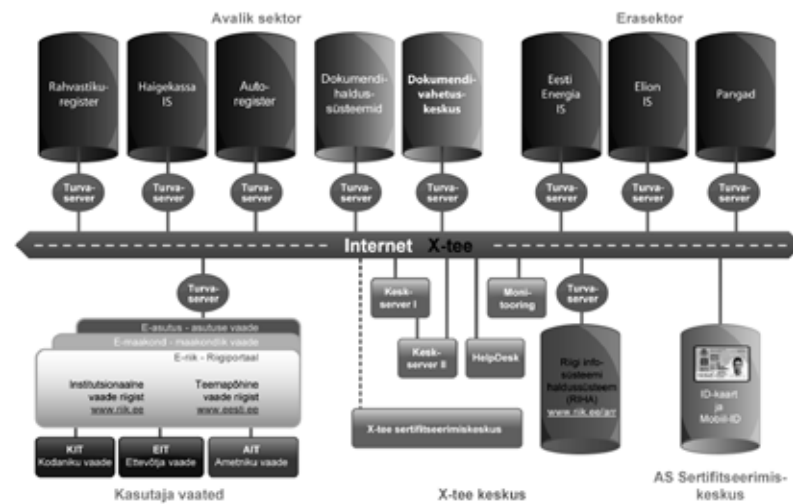
⁷ Lisateabe saamiseks tutvuge SEE juhtumianalüüside koguga: www.seeproject.org/casestudies/Sustainable%20Purchasing%20in%20Tuscany

⁸ *Design and the Public Good: Creativity vs. the Procurement Process?* Associate Parliamentary Design and Innovation Group, märts 2010, lk. 9

Veel üheks näiteks selle kohta, kuidas avalik sektor jätkusuutlike ja innovatiivsete lahenduste eest seista saab, on **tõhusamate, kasutajakesksemate avalike teenuste pakkumine**. Disain on end tõestanud strateegilise vahendina jätkusuutlike lahenduste arendamiseks erasektoris ning avaliku sektori jaoks on see sama oluline. Seoses lisanduva survega laiendada aruandekohustust avalikus halduses pakub disain võimalust innovatiivseteks ja jätkusuutlikeks lahendusteks, osutamaks paremaid avalikke teenuseid, millega innustada käitumismuudatust ühiskonnas tervikuna. Damini Kumari, EL loovuse ja innovatsiooni saadiku sõnul kujutab disainmõtlemine endast “lähenemist avaliku teenustuse ümberkujundamisele viisil, mis loob inimesi esiplaanile seades lahendusi, mis pole üksnes uuenduslikud, vaid ka elujõulised, otstarbekohased ja kasutamakutsuvad”⁹. Alltoodud juhtumianalüüs käsitleb läbipaistva ja kaasava valitsuseliidese väljatöötamist, mille puhul disainmõtlemist rakendati planeerimisjärgus.

Juhtumianalüüs: Säästev valitsus (Eesti)

Viimase aastakümne vältel on Eestis süstemaatiliselt tegeletud e-riigi ja e-valitsuse arendamisega. Vastavalt Maailma Majandusfoorumi avaldatud 2008.–2009. aasta globaalsele infotehnoloogia raportile on Eesti võrgustikulise valmisoleku indeksi järgi 134 riigi seas 18. kohal – kõrgeima kohaga Kesk- ja Ida-Euroopa riik. 2001. aastal lasi Eesti valitsus käiku keske andmebaasi **X-tee**, mis hetkeseisuga pakub juurdepääsu 67 erinevale andmebaasile ja 687 võrguteenusele. X-tee võimaldab digiallkirja abil turvalist juurdepääsu avalikele teenustele nagu e-valimised, e-koolid, e-valitsus, e-politsei,

X-tee: Eesti teabesüsteemid ja -teenused

e-tervishoid ja e-maksuamet. 2008. aastal esitati 88% tuludeklaratsioonid selle süsteemi kaudu. Samal aastal sai riiklikust ID-kaardist isikusamasuse tuvastamisvahend internetis, mida 90% elanikkonnast kasutas rahaliste tehingute sooritamiseks, dokumentide esitamiseks riigile, ühis-transportipiletite ostmiseks, isikuandmete täpsustamiseks X-tee portaalis, digiallkirjade andmiseks ja valimistel hääletamiseks. Seoses parlamendivalimistega 2007. aastal pakuti Eesti kodanikele teistkordselt võimalust kodus hääletamiseks, mida kasutas kokku 5,5% valijatest. **Strateegilise planeerimise algaasis kasutati disainmõtlemist, koordineerimaks X-tee süsteemi kaudu juurdepääsetavat erinevate teenuste kogumit ja leidmaks loominguviisi üldsuse kaasamiseks.** X-tee on toetanud avaliku sektori läbipaistvust ja kodanike aktiivset osalemist riigijuhtimises. See käitumise muutus avalikus sektoris loob eeldused heade säästva käitumise ja innovatsioonipraktikate levitamiseks disaini

kaudu kogu ühiskonnas. X-teega seoses kasutatakse turvaline digiallkiri tähendab seda, et riigi valitsus on olnud paberivaba ja seetõttu säästvam 2001. aastast alates.

Lähemat teavet leiab aadressilt: www.ria.ee/index.php?id=27309

Poliitikasoovitused:

- Töötada välja selge ostusüsteem, mis **hindab säästvat ja uuenduslikku disaini** ning suudab mõjutada riigihangete korraldajate, tootjate ning kodanike valikuid.
- Avardada riigihangete hindamise kriteeriume nõnda, et need **hõlmaksid lisandväärtuskomponente** nagu jätkusuutlikkus, innovatsioon ja disain.
- Rakendada **teenusedisaini pilootprojekte, lihtsustamaks** laialdasemat huvigruppide kaasamist paremate, nii kasutaja kui teenusepakkuja jaoks parima lahendusega avalike teenuste väljatöötamise protsessi.

Edu
saavutamine
kogukondades,
tööstuses,
avalikus
sektoris ja
poliitika-
kujundamises

Poliitika- kujundamine

Poliitikakujundamise protsessi kaasajastamine on majanduslike, poliitiliste ja ühiskondlike põhjuste koosmõju tõttu muutunud vältimatuks. Need põhjused ei seonu üksnes tänase majanduskliima ettearvamatusel, vaid üha tihedamalt läbipõimuva maailma ja üha nõudlikumate valijaskondadega. Mõistagi pole see vältimatus uudis. Suurbritannia valitsuskabinet mõistis juba enam kui kümne aasta eest poliitikat mõjutatud isikute kaasamise ja nendega töhuga suhtlemise vajadust ning vajadust töötada välja uuenduslike viise laiemal üldsusega nõupidamiseks ja üldsuse kaasamiseks poliitikakujundamise protsessi.¹⁰ Sellegipoolest on see väljakutse praegugi aktuaalne. **Kui valitsused soovivad poliitikakujundamist kaasavamaks, tõenduspõhisemaks ja uuenduslikumaks muuta, tuleks kindlasti kasutada ära disaini – haaravat, loominguilist ning kasutajakeskset lähenemist.**

Poliitikakujundamine peaks kajastama innovatsiooni ja jätkusuutlikkuse muutuvaid rolle ning suurenevat mõju. Protsessil, mille kaudu poliitika sõnastatakse, võib olla kriitiline tähtsus üksikisikute, tööstuse ja avaliku sektori käitumise mõjutamisel. **Selles kontekstis saab disainimeetodeid rakendada ulatuslikuma hõivamise lihtsustamiseks, kaasates loominguiliste lahenduste väljatöötamisse rohkem osalejaid ning huvirühmi.** Nii võime jõuda kaasavama poliitikakujundamiseni, mis tänu läbipaistvamale protsessile võib tõsta avalikkuse usaldust ning anda kollektiivse ja loominguilise lähenemisega välja töötatud uuenduslike lahenduste tulemusena tõhusamat mõju.

Juhtumianalüüs: Disaini kaasavaks koosloomiseks (Prantsusmaa)

Territoires en Residences on ühiskondlike innovatsioonialgatuste sari Prantsusmaal¹¹. Kolledži, tervisekeskuse, kogukonnakeskuse, raudteejaama või piirkondlikku haldusüksuse juurde luuakse neljaks kuuks multidistsiplinaarne töörühm, mille liikmed elavad vähemalt kolm täispikka nädalat kohalike elanike seltsis. **Eesmärgiks on luua koostöös kohalike huvigruppidega tulevikunägemus, mis on liigendatud reaks pikaajalisteks stsenaariumideks, ja konkreetne, keskpika tähtajaga tegevusprogramm nägemuse elluviimiseks.** Sotsiaalse innovatsiooni ühine väljatöötamine ergutab suutlikkuse edendamist ja 'kiiret prototüüpimist' avalikes teenustes. 2009. aasta algusest peale on Territoires en Residences käivitanud 15 erinevat programmi. Iga programmi maksumuseks on ligi 30 000 eurot ja kaasrahastajateks kohalikud omavalitsused ning Euroopa Komisjon. Täna on edukalt lõpule viidud kaheksa projekti. Projektide elluviimises osalevatesse töörühmadesse kuuluvad disainerid, teadlased, üliõpilased, sotsioloogid, sotsiaalettevõtjad ja välismaised huvigrupid, kes jagavad disainisõbralikku mõtteviisi ning rakendavad etnograafilisi vaatlusi ja kaasavaid disainitehnikaid keerukate ühiskondlike probleemide määramiseks, uurimiseks, juurutamiseks, jälgendamiseks, eksperimenteerimiseks ning lahenduste leidmiseks. Iga programmi lõpul teiseandatakse stsenaariumid ja projektid strateegilisteks ning poliitilisteks otsusteks piirkondlikul ja piirkonnaülesel tasandil. Rennes'i linnas (Bretagne) kuulub enam kui 1600 elanikku kohaliku ühiskondlikku digivõrku, mille nimeks on La Ruche.

Territoires en Residences töötuba, kus õpetajate juhendamisel kasutatakse vólukaarte Revini linnas asuvas keskkoolis (Champagne-Ardenne piirkond, 2009)

Territoires en Residences töötuba Bordeaux Rive Droite elanikega (Aquitaine piirkond, 2009)

La Ruche tähendab mesipuid, liikmedki jagunevad mesilasteks (üksikosalejad) ning mesipuudeks (kohalikud vabaühendused ja asutused). Projekti tulevikunägemuseks on 'laiendatud kodakondsus', kohaliku võrgustiku kasutamine elanike kaasamiseks ühiskondlikesse algatustesse – ja mis veelgi tähtsam, muutuste läbiviimise kohalikul tasandil. Kogukonnad ja organisatsioonid saavad tutvuda kohalike muredega ning osaleda piirkondlike kogemuste teisendamise protsessis kaasavate disainivahendite abil.

¹⁰ Professional Policy-Making for the Twenty First Century, Cabinet Office, 1999, lk. 3

¹¹ Skeemi koordineerib 27e Region, Prantsusmaa avaliku innovatsiooni labor uute riiklike poliitika kujundamiseks digiajal, ja kaasrahastavad Prantsusmaa regioonide ühendus, Caisse des Depots ja Euroopa Liidu Regionaalarengu Fond. Sustainable Everyday Project (SEP) on Territoires en Residences teaduspartner.

Projekti edenemise käigus kasvas võrgustiku funktsioon kohaliku omavalitsuse tugevdamiseni. Kohalikud ametiühimid on käsitlenud neid rohujuuresandi algatusi võimalusena tuvastada piirkonna ühiskondlikke innovatsiooniprioriteete ning on saanud edendada teatud projekte avalike innovatsiooniprobleemide lahendamiseks. Disain ühiskondliku innovatsiooni heaks on valitsemisvahend, mis toetab kogukondade loovuse avaldumist ja edendab valijaskonnaga koos tegutsemise võimet. 2010. aasta jaanuaris Pariisis korraldatud seitsmendal Disaini edendamise väljakutsete (Challenges for Design Promotion) konverentsil nentis Stephane Vincent, 27e Region'i projektijuht, et disainimeetodite ja loominguilise mõtlemise rakendamiseks sotsiaalse innovatsiooni probleemide lahendamisel piirkondlikes ning kohalikes võimuorganites on paremaid võimalusi, sest disaini on seni riiklikul tasandil nähtud vaid majandusarengut toetava vahendina. Territoires en Residences raames läbi viidud uurimusi on kasutatud sisendina ka Euroopa Komisjoni innovatsioonipoliitikaga seonduvas töös, mis avaldatakse 2010. aasta sügisel.

Lähemat teavet leiate aadressilt:
www.territoiresenresidences.wordpress.com

Poliitikakujundamise protsessi pidev täiustamine nõuab meilt omandatud kogemuste rakendamist ja nende täiendamist uude tehnikate ning meetodidega. Loomemajanduse asjatundjad ja disainiprotsessid paistavad olevat sobivad mehhanismid innovatsiooni rakendamiseks poliitikakujundamises, kus otsitakse avaramat sisendit, paremini informeeritud poliitika ja loominguilisemat dünamismi. **Disainimeetodite kasutamine poliitikakujundamises**

võib jätkusuutlikkuse ja innovatsiooni üha avarduva olemuse tõhusalt tööle panna, hõlbustades erinevate osapoolte koostööd.

Juhtumianalüüs: Disain loominguiliseks poliitikakujundamiseks (Rootsi)

Põhja-Rootsis jätkub mäetööstuse laienemine, kuid Gellivare omavalitsuses on maapind linna all kokku varisemas. Ümberasustamine võib ühiskonnale ja piirkonna majandusele tohutut mõju avaldada, seega pidi ümberasustamist toetav poliitika läbi kaaluma kõik võimalikud variandid. Selle juhtumi puhul koondus probleemi ümber disainikogukond, pöörates pilgud sotsiaalselt vastutustundlikele disainimeetoditele elanike ümberasustamise lahenduse leidmiseks. Koostöös Tööstusdisaini ühenduste rahvusvahelise nõukogu (International Council of Societies of Industrial Design, ICSID), Rootsi tööstusdisaini sihtasutuse (Swedish Industrial Design Foundation, SVID) ja Gellivare kohaliku omavalitsusega käivitati projekt **City Move Interdesign** ning korraldati 2009. aasta märtsis töötuba. City Move Interdesign töötuba ühendas loominguilises protsessis tööstusdisainerite, arhitektide, maastikuarhitektide, sotsiaal-teadlaste, linnaplaneerijate, inseneride, keskkonnaspetsialistide, kunstnike, psühholoogide, üliõpilaste ja kogukonna liikmete oskused elanikkonna erinevatele vajadustele vastavate ettepanekute esitamiseks. Selle töötoa järel otsustas Gellivare omavalitsus ametlikult teostada planeerimisprojekti 'Uus Gellivare' linna ümberpaigutamiseks. Töötuba oli selle otsuse lahutamatuks osaks kahel põhjusel. Esiteks, tohutu hulga võimalike lahenduste väljapakumise järel ilmnis, et valikud ei piirduvad üksnes linnavõimude poolt algselt kaalutud võimalustega. Teiseks

Malmbergeti spordisaal Gellivares oli Move City-töötubade toimumispaik. 38 inimest 18 riigist tegid siin koostööd linnaelanikega, kes võisid aruteludes aktiivselt osaleda või jälgida projekti arengut kaks nädalat kestnud ürituste käigus.

hakatakse tänu kohalike võimude, kohaliku kaevandusfirma (LKAB) ja teiste huvigruppide tihedama koostöö vajaduse rõhutamisele projekti kaasrahastama kohaliku omavalitsuse ning LKAB poolt. Samuti on LKAB 2012. aastal Gellivares peetavate suusatamise maailmameistrivõistluste peasponsor. Töötuba City Move Interdesign rakendas disainitehnikaid erinevate huvigruppide kaasamiseks ning selle tulemusel loodi loominguilisem, kodanikele orienteeritud poliitikalahendus. Lähemat teavet leiate aadressilt:
www.svid.se/citymove/ või www.icsid.org/news/year/2010_news/articles_962.htm

Poliitikasoovitused:

- Kaasajastada poliitikakujundamist, rakendades disainimõtlemist hõlmavaid lähenemisi, mis võimaldavad **kaasavamaid ja läbipaistvamaid lahendusi**.
- Tugineda disainile ja selle loominguiliste tehnikate keerukate poliitiliste ülesannete lahendamisel ja huvigruppide erisuguste sisendite sünteesimisel.
- Kasutada ära avatud platvorme, võimaldamaks kodanikel võtta osa riigi poliitika kujundamisest.

Järeldused

Kuivõrd arusaamine innovatsioonist ja jätkusuutlikkusest avardub ning need kaks valdkonda põimuvad omavahel üha tihedamini kokku, peavad toimuvad arengud nende poliitika töövaldkondades avalduma ning nende kasulikkuse maksimeerimiseks tuleb rakendada rohkem loovaid protsesse. Mõlemat teemat tuleks käsitleda samas diskussioonis.

Nii era- kui ka avalik sektor peavad kohanema üle-Euroopalise paradigma nihkega innovatsioonimudelil suunas, mis haarab ühtaegu nii teenuseid kui tootmist, loominguilisust kui tehnoloogiat ning sotsiaalset innovatsiooni kui ka rahanduslikku edu. Samamoodi hõlmab ka jätkusuutlikkus korruga erinevaid valdkondi - nii majanduslikke, keskkonnaalaseid kui ka ühiskondlikke kaalutlusi. Mõlemad vajavad mehhanisme nende erinäoliste tegurite sünteesimiseks ja pikaajaliste käitumismuutuste esilekutsumiseks kõigi ühiskonnaliikmete seas.

Võttes arvesse jätkusuutlikkust ja innovatsiooni puudutavate poliitika valdkondade laienemist, on teine SEE poliitikasoovituste kogumik püüdnud näidata, kuidas disain kerkib esile kaht jõudu ühendava olulise liidesena. **Disainist on saamas abistav vahend, mis rakendab etnograafilisi ja multidistsiplinaarseid tehnikaid kodanike, kogukondade, tööstuse, avaliku sektori ning poliitikakujundajate kaasamiseks tõhusamate ja universaalsemate teenuste, süsteemide, toodete, protsesside ja poliitikate väljatöötamisel.**

Tegu on loominguilise protsessiga probleemide ja puudujääkide tuvastamiseks ning lahenduste rakendamiseks. Ühitades kasutaja vajadused teenusepakkuja omadega, võib disain esile kutsuda jätkusuutliku käitumismuutuse. Kaasates erinevaid huvigruppe, loob protsess uuenduslikke vastuseid ühiskonna ees seisvatele rasketele väljakutsetele.

Käesolevas kogumikus on ära toodud valik juhtumianalüüse, mis demonstreerivad disaini kui vahendit huvigruppide kaasamise optimeerimiseks dünaamilistes protsessides, mis võimaldavad osalejatel panustada innovatiivsete ja jätkusuutlike lahenduste väljatöötamises:

☐ Kodanikke ja kogukondi saab kaasata sotsiaalse innovatsiooni ning heaolu nimel tehtavatesse algatustesse, kus disainikomponent toetab osalemist ja võimaluste loomist pikaajaliste hoiakumuutuste esilekutsumiseks.

☐ Tööstuse jaoks võib disain muuta jätkusuutlikkuse ja innovatsiooni seatavad väljakutsed eelisteks, täiustades toote kasutatavust selle elutsükli vältel, väljendades ettevõtte valmidust võtta sotsiaalne vastutus, luues konkurentsieelist ning lihtsustades jätkusuutlikkuse nõuete järgmist.

☐ Avalikus sektoris võib teenuste disain vähendada puudujääke avalikes teenustes ja seada kasutaja protsessi keskmesse. Parema riigihankeprotsessi kujundamine võib lisaks tulemuseks anda teenused ja infrastruktuuri, mis on kasutajakesksemad, tõhusamad, uuenduslikumad ning kõrgema kvaliteediga.

☐ Poliitikakujundajate seisukohast võib disain osutada mehhanismiks, mis innustab huvigruppe osalema otsuste vastuvõtmises, pannes aluse kaasavamale, läbipaistvamale ja loovamale poliitilisele protsessile.

Barcelona Design Centre

BIO / Architecture Museum of
Ljubljana

Śląski Zamek
Sztuki i Przedsiębiorczości
w Cieszyńie

Silesian Castle of Art & Enterprise

Consortio Casa Toscana

Centre for
Design Innovation

Centre for Design Innovation

ARDI Rhone-Alps Design Centre

Aalto University
School of Art and Design

Estonian Design Centre

Danish Design Centre

Design Flanders

Design Wales

